

UN PROEMINENT BOTANIST IEȘEAN ACADEMICIANUL CONSTANTIN TOMA LA 80 DE ANI

Născut la 19 noiembrie 1935 în s. Gugești, județul Vaslui, România.

Botanist, domeniul de cercetare: morfologia plantelor.

Membru titular al Academiei Române, profesor universitar, Membru de Onoare al Academiei de Științe a Moldovei.

Personalitate marcantă a științei românești, Constantin Toma s-a născut în satul Gugești, județul Vaslui. A fost primul copil în familia de meseriași a lui Irimia și Virginia Toma. Cei dintâi pași spre lumină i-a făcut în satul natal. Viața patriarhală a fost zguduită însă de începutul celui de-al Doilea Război Mondial (1941), tatăl său chiar din primele zile fiind încorporat în Armata Română. Despre acei ani grei și grija purtată de mama sa își amintește cu închinăciune și mulțumire. A trecut prin multe încercări, însă spiritul său întreprinzător innăscut și dragostea de muncă l-au salvat în diferite situații.

Un rol deosebit în formarea sa ca pedagog și cercetător științific au avut-o renumiții dascăli, profesorii universitari Constantin Burduja și Ion Tarnovschii. Din anii studenției C. Toma a îmbrățișat biologia vegetală. S-a evidențiat printre semenii săi prin calitatea de a îmbina cunoștințele tezaurului cultural român și mondial, prin perseverență și responsabilitate, exigență, talent și capacitate de muncă rar întâlnite.

Academicianul C. Toma relativ devreme s-a manifestat ca o personalitate cu un vast bagaj de cunoștințe profesionale, cu un impresionant număr de monografii publicate pe diferite domenii ale botanicii, biologiei vegetale și generale. A efectuat profunde și vaste cercetări în floristică, corologie și fitocenologie, în dendrologie și fenologie, blastogenie și fiziologie, citologie și biologie a sexualității, embriologie și carpologie, taxonomie și fitochimie, radiobiologie, morfologie, anatomie și histologie. Majoritatea cercetărilor sale au fost axate pe botanica structurală, documentate prin aplicarea variatelor metode clasice ale microscopiei fotonice și electronice (cu transmisie și cu baliaj). O deosebită

însemnătate științifică prezintă cercetările complexe a circa 75 de familii de plante: ferigi, gimnosperme și angiosperme, plante medicinale și plante furajere care întrunesc peste 700 de taxoni.

Vom evoca în continuare câteva jaloane din activitatea managerial-editorială a acestei talențate și neobosite personalități. După absolvirea Universității „Al. I. Cuza” din Iași, Facultatea de Biologie, C. Toma este angajat în calitate de preparator (1958–1966), apoi în urma unui concurs – de asistent universitar. În anii 1966–1972 este lector universitar: citește cursurile de biogeografie și ecologie, geografie, microbiologia solului, științe ale naturii și agricole. În 1972–1978 a activat în calitate de conferențiar universitar, a citit cursuri de morfologie și anatomie a plantelor, de biogeografie, xilatomie, a condus lucrările practice în teren și laborator la morfologie și anatomia plantelor; în anii 1978–2005 activează ca profesor, din 2005 – ca profesor consultant.

În paralel, a exercitat un șir de funcții didactico-maneriale: cancelar general al Universității (1990–1992), decan al Facultății de Biologie (1996–2001); director al Grădinii Botanice a Universității „Al. I. Cuza”, director al Institutului de Cercetări Biologice din Iași (1986–1990), secretar al Filialei din Iași a Academiei Române (1990–1992), președinte al Fundației Internaționale „Ștefan Lupașcu” pentru Știință și Cultură ș. a. A fost menționat cu premii ale Academiei Române și cu distincții prestigioase din domeniul pedagogiei și științei.

A publicat singur și în coautorat un număr impunător de lucrări monografice, manuale, culegeri, cursuri și îndrumătoare la lucrările practice, deter-

minatoare, dicționare, eseuri de istorie a biologiei și alte publicații cu un volum de peste 5 000 de pagini (Carlos Linneus, unul din cei mai productivi biologi, pe parcursul vieții a scris și publicat circa 4 800 de pagini). Printre acestea vom menționa:

a) **Prelegeri de sinteză și manuale practice:**

Toma C. *Anatomia plantelor. I. Histologia*. Iași: Ed. Univ. „Al. I. Cuza”, 1975, 254 p.; Toma C., Butnaru R., Rozmarin Gh. *Studiul chimiei lemnului și ameliorarea proprietăților lor*. Iași: Ed. Inst. Politehnic, 1975, 242 p.; Toma C. *Anatomia plantelor. II. Structura organelor vegetative și de reproducere*. Iași: Ed. Univ. „Al. I. Cuza”, 1977, 351 p.; Șerbănescu-Jitariu, Toma C. *Morfologia și anatomia plantelor*. București: Ed. did. și ped., 1980, 455 p. și al., în total 16 lucrări monografice.

b) **Tratate, monografii:** Toma C., Niță M. *Celula vegetală*. Iași: Ed. Univ. „Al. I. Cuza”, 1995, 1997, 2000, 241 p.; Toma C., Costin I. *Histologia vegetală*. Iași: Ed. „Junimea”, 2000, 220 p.; Toma C. *Strategii evolutive în regnul vegetal*. Iași: Ed. Univ. „Al. I. Cuza”, 2003, 181 p.; Grigore M. N. Toma C. *Structuri secretoare de săruri la halofite, o abordare integrativă*. Iași: Ed. Univ. „Al. I. Cuza”, 2010, 322 p.; în total 15 titluri.

c) **Studii în reviste și volume colective** – în total 10;

d) **Lucrări științifice originale de biologie vegetală** (publicații de autor și în coautorat), în total 371 de denumiri. În străinătate a publicat 30 de lucrări; lucrări de istoria biologiei – mai bine de 50.

Ca istoriograf al biologiei vegetale – știință care a avut o dezvoltare fulminantă în România postbelică – Constantin Toma a eternizat o pleiadă de personalități marcante, aducând exemple cum s-a făcut știința de performanță. Momentele cu care-și caracteriza personajul eseurilor, în mare măsură sunt o chemare la munca creativă. Fiecare lucrare publicată de el este un îndemn, o lecție vie, scrisă cu pasiune și convingere.

O pagină aparte în biografia sa este legată de colaborarea cu botaniștii din stânga Prutului. A activat în consiliul științific specializat de atestare a cadrelor științifice (doctor și doctor habilitat) al Grădinii Botanice (I) a AȘM în anii 1996–2004. Este membrul colegiului de redacție al publicației *Revista Botanică* a AȘM, din 2008 până în prezent. La 24 februarie 2011 a fost ales unanim Membru de Onoare al Academiei de Științe a Moldovei.

Devenind, în 1970, director al Grădinii Botanice ieșene, aflată în construcție, la vârsta de doar 35 de ani, C. Toma menționa: „Timp de aproape 4 ani am îmbinat armonios activitatea didactică cu studenții, activitatea științifică cu colaboratorii mei și activitatea de organizare a Grădinii Botanice, elaborarea de noi planuri de dezvoltare, construcția de noi sere, amenajări, de noi secții, colectarea de plante din toate regiunile țării...”

Mai aducem câteva postulate formulate de acad. C. Toma în anii de pedagogie și de cercetare, ani de căutări, analize și de cristalizare a unor concepții („în Honoremus”, 1975): „Am fost convins și am susținut totdeauna că profesorul universitar trebuie să fie mai întâi un bun cercetător, astfel încât prelegerile sale să vină cu rezultate și exemple de activitate științifică proprie și a colectivului pe care l-a format și îl conduce”... „Ca botanist, morfolog și anatomist, în primul rând documentându-mă cu tot ce găseam în domeniu, însușindu-mi tehnici și metode variate de lucru, observând și desenând la microscop, dactilografiind la mașina de scris... mergând mult pe țarm, de la litoralul Mării Negre până la piscurile Masivului Făgăraș colectând un bogat material vegetal, cercetând cu interes și pasiune, publicând articole și sinteze, m-am format ca dascăl și om de știință, am putut fi util deopotrivă studenților, masteranzilor, doctoranzilor și tinerilor mei colaboratori”... „Ceea ce este specific facultăților de biologie sunt aplicațiile și practica de teren care atrag mult pe studenți, îi pun în situația de a observa și înțelege viața organismelor vegetale și animale în mediul lor natural, de a învăța să cunoască și să protejeze natura”; ... și mai departe mărturisește fără nostalgii adevărul pe care îl cunoaștem: „Mi-am închinat toată viața muncii de mic copil și până astăzi mi-am educat studenții și colaboratorii în cultul muncii, al respectului față de înaintași, față de valorile lăsate de aceștia. Consider, că am fost muncitor, cinstit, exigent, punctual și de cuvânt, receptiv la nou, dând libertate de gândire celor din jur, fără să le impun modul meu de exprimare și redactare... am fost preocupat mereu de autoperfecționare, de stimularea valorilor, de selectarea corectă, creșterea și promovarea tinerilor apti pentru a lucra în învățământ și cercetare științifică”.

Cu ocazia venerabilei aniversări, venim cu alese sentimente de prețuire pentru acest mare spirit cutezător pe tărâmul științific! Vă suntem profund recunoscători pentru contribuția D-voastră substanțială în aprecierea și promovarea botaniștilor moldoveni din stânga Prutului, pentru nemijlocita contribuție la dezvoltarea botanicii ca știință a naturii vii și dezvoltarea Grădinii Botanice ca instituție de iluminare, conservare și rezervație a fitodiversității autohtone și alohtone.

Acad. Gh. Duca, președintele AȘM
Acad. A. Ciubotaru, director viager de onoare al GB
Acad. M. Duca, rector al Universității AȘM
Academician T. Furdui,
director viager al Institutului de Fiziologie
și Sanocreatologie al AȘM
Doctor în științe agricole A. Teleuță,
director al GB (I) AȘM
Doctor în biologie A. Palancean,
Membru de Onoare al Academiei Silvice
din România